

Glasilo
„Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“.

Urejuje:

Jakob Dimnik,
učitelj na II. mestni šoli v Ljubljani.

Št. 6.

Ljubljana, 16. sušca 1895.

XXXV. leto.

Vsebina: J. Toman: Jan V. Lego. — Jos. Ciperle: Narodna vzgoja. — A Likozar: Zelenjadarstvo na šolskem vrtu meseca sušca. — Zc.: Še jedenkrat čitanke na jednorazrednicah. — Listek. — Književnost. — Naši dopisi. — Vestnik. — Uradn razpisi učiteljskih služeb. — Listnica upravnništva.

Jan V. Lego.

Vsakemu Slovencu je vsaj po imenu znan ta odlični Čeh. „Posel z Budče“ prinesel je v zadnjih številkah glavne poteze njegovega neumornega delovanja, katere je sè spretno roko sestavila Filoména Kramattová. Spis se glasi v prevodu:

Lužički Srbi imajo vernega prijatelja v našem Adolfu Černem; s poljsko literaturo nas seznanja Edvard Jelinek, in a postelj Slovencev je Jan V. Lego.

Kako vzvišena naloga, biti prijatelj tem, kateri so revnejši. Kolike zasluge ima oni, kdor si je zraven svojega poklica določil duševno in gmotno podpirati mali bratski narod, kateri poln hrepenenja in nadeje do lepše bodočnosti hiti dalje in dalje, hrabro premagajoč zlobo krutih neviht!

Tak izkušen bojevnik za slovansko reč je Lego. Širšim češkim krogom še ni zadostno znan vpliv njegov v prospeh Slovencev obče in češko-slovenske vzajemnosti, čemur je vzrok skromnost, katera prešinja vsa njegova dela. A ni čuda, kdor si je zvolil tako velik, idealen in zlahten cilj svojemu delovanju ter tako neutrudljivo za njim hiti, ta ne zahteva časti in slave, ne pričakuje plačila, niti glasne zahvale, njemu zadostuje lastna zavest, vestno in pošteno izvrševanje dela. Glej, tako skromna je slika značaja Legovega. Prideni jo, laskavi bralec, k njegovemu obrazu, k očem, v katerih se sveti navdušenje za vse

slovensko in imaš pred sabo pristnega rodoljuba, Čeha in Slovana. — V septembru lanske jeseni dopolnil je Lego 61. leto. On sicer ni učitelj, a učiteljska kri se pretaka po njem, ker oče njegov je bil učitelj; a globoka in prava ljubezen do slovenskega jezika in strem-ljenje koristiti vsemu narodu, naredila je iz njega učitelja-prostovoljca v pravem pomenu besede. Ko se je namreč ustanovila v Pragi „Mašková škola slovanskyh jazyku“, ji je bil Lego tudi ustanovitelj in jeden prvih učiteljev, poučujé v nji nekoliko let prostovoljno, brez vsake denarne nagrade slovenski in srbsko-hrvaški jezik.

Kako pa zna tudi učiti! Kako zna pri-vezati od dnevnega dela utrujene poslušalce! Kako razume misli razvneti, navdušiti ter zanimanje vzbuditi, razkladaje slovnične suhoparnosti tako prosto in vendar zanimivo: njegova metoda. Kako milo zbirališče so nam

preskrbna priprava za vsako uro; razdelitev gradiva in časa; način predavanja in nad vse ljubezen in koprnenje, s katerim je učil; navdušenje, katero se mu je iz oči žarilo, kadar je videl polno sobo in vsestransko gorečnost, katera mu je bila jedino plačilo za napor in delo neizmerno.

Kdaj in kako je nastala taka ljubezen do Slovencev? Brezdvomno se je uže zbudila na plzenskem gimnaziju, kjer so bili profesorji vneti Slovani. Vstopivši iz gimnazija v železarno zbirovsko, posvetil je ves prosti čas učenju slovanskih jezikov, a najljubša mu je bila slovenščina.

Da bi pa narod in jezik slovenski dobro spoznal, podal se je l. 1857. na jug, vstopivši v politično službo. Takrat začenja njegova

bile one učne ure slovenskega jezika! To ni bil trud, temveč le osveženje duha.

Učitelj je učitelju baje najstrožji kritik, pa tu ni bilo kritike, tu je zavzemalo njeno mesto občudovanje. Dopršenem vzor biti bi mogla vsakemu učitelju njegova vestna, da

literarna delavnost, posvetivši jo skoraj vso slovenskemu narodu. Ves čas bivanja na jugu in iz vseh mest službovanja je neutrudno dopisoval češkimi časopisom o slovenskih rečeh. Njegove članke so prinašali Šimačkov „Posel z Prahy“, Melišov „Dalibor“, „Narodny Listy“ in „Slovník Naučný“, kateri ima razven životopisov slovenskih pisateljev tudi članke o mornarstvu, o čemur je Lego v Čehih prvi pisal. V poznejših letih so „Světozor“, „Zlatá Praha“, „Ruch“, „Škola a život“, „Posel z Budče“. „Beseda učitelská“ in drugi časopisi prinašali njegove spise. Tudi v „Ottuv Slovník Naučný“ piše članke o Slovencih.

Kakor českim, tako tudi slovenskim časopisom prejšnjim in sedaj izhajajočim stalno dopisuje. Imenujemo le nekatere časopise, kakor „Novice“, „Slovan“, „Ljubljanski Zvon“ in druge.

On je dosegel, da se je ustanovila l. 1861. v Trstu slovska narodna čitalnica, v njen razcvit in prospeh napravljal koncerte ter pevce sam vadal. Razven tržaške čitalnice, dosegel je ustanovljenje več drugih v okolici.

Vsled posredovanja Legovega stopila je Matica Slovenska v zvezo z raznimi znanstvenimi društvi češkimi ter obogatila knjižnico z lepim številom čeških knjig. V pripoznanje zaslug, katere si je Lego pridobil za slovenski narod, imenovali so ga častnim članom „Matica Slovenska“, „Narodna Šola“ in „Sokol“ v Ljubljani, ter učiteljsko društvo za okraj Sežana in „Komenski“ v Primorji.

Slovenci so mal narod, a njihovo koprnenje po duševni omiki je veliko. Njihovo slovstvo je sicer v najlepšem razcvitu, ali, kakor tudi drugače mogoče ni, ne stoji še na vrhuncu, zato crpajo radi iz bogatejšega vira: iz česke literature. In glej! posrednik, delavec in prenašalec je zopet Lego. Mogoče, da je ni dobre češke knjige, (ki bi jim bila v napredek), katere bi ne bil Lego v kak del Slovenskega poslal, spremljajoč jo v duhu z najboljšim voščilom. Koliko čeških slovníc, beril in besednjakov je sam kupil ter jih poslal onim, ki se hočejo učiti češčine. In res, mnogo Slovencev zna uže prav dobro češko, česar pričajo mnoge prestave českih spisov. Največ pa stori slovensko učiteljstvo, katero sè sodelovanjem bivšega učitelja, sedaj lastnika knjigotiskarne Andreja Gabrščka pridno prelaga češka dela za mladino in ljudstvo.

Kako čislán in priljubljen je Lego ne le iz dobe njegovega bivanja na jugu, temveč tudi za sedanjo požrtvovalno delavnost pri vseh Slovencih in Srbih, prepričal si se lahko o času, ko so obiskali Slovenci in Hrvati naše „Narodno divadlo“ l. 1885. Udeleženci teh prekrasnih slavnostij imajo še v živem spominu presrčne ovacije, s katerimi so naši mili gostje obsipali svojega prijatelja Lego.

J. Toman.

(Dalje prih.)

Národna vzgoja.

(Spisal Jos. Ciperle.)

30.

Istina je tedaj: manjka nam mož — voditeljev. To je prva a tudi najglavnejša naša narodna beda. A so še druge zapreke, ki ovirajo naš naroden napredek. Saj na človeka in tudi na narode ne vplivajo samo možje, ampak — in to še prav zeló — tudi socialne razmere, koje so pa sedaj po celi Evropi žalostne — prežalostne.

Sedanje devetnajsto stoletje imenuje se rado stoletje svobode, stoletje napredka, stoletje omike in prosvete. Veličastni in prekrasni naslovi! Res je, da se je našlo v sedanjem stoletji mnogo novega, koristnega in potrebnega; a ne pozabimo, tudi mnogo nepotrebnege, slabega in škodljivega. Res je, da so se osvobodili kmetje tlake; res je, da so se oprstili tudi črni robovi služnosti. Resnično vse hvale in slave vredna prizadetja, vredna krvi, koja se je provalila za to. Res je, da ima danes pravico vsak učiti se, česar se hoče; res je, da sme vsakdo živeti in umreti v katerikoli veri ali neveri, sme se oblačiti in lišpati, kakor mu je drago. Res je tudi, do so pri vsem tem mnogi obogateli, mnogi prispeli do visocih časti; a nasprotno prišlo jih je še več na beraško palico. Res je pa dalje tudi, da ni vedno oni na boljem, ki je najjači po duhu in značaji, ampak doseza se ravno sedaj največ z zvižajo, spletkami in lažjo. To je pa tudi velikanska slabost sedanjega veka. Ravnokar osvobojen tlačan zabredel je dostikrat še v večo bedo, kakor je bila tlaka, ter šel potem sam prodat se za hlapca.

O proglašeni sedanje svobode prorokovali so se narodom zares zlati časi. Govorilo se je, da bode imel odslej vsakdo pravico in priložnost razvijati, dopolnjevati ter vporabljati sebi in drugim v prid vesoljne svoje moči. Nikdo ne bode smel ovirati nikogar pri njega početji, vsakomu dosegljive bodo vse koristi časti. Kratko in malo: delal bode vsak, kar bode hotel, in zraven tega živel srečno in zadovoljno.

Ali pokazalo se je kmalu, da so bile to same obljuje. Večina ljudi jela je res vporabljati, in morala je tudi vporabljati vse svoje sile; a dobiček in časti želi so največ oni, ki niso mignili niti z jednim prstom. Da, da, le preveč moči vporabili so premnogi, nekateri celo vse. In vporabivši jih ostalo jim ni ničesa. Bili so siromaki na duhu in na telesu, komaj so sposobni hlapčevati.

31.

In sledilo je to, o čemur piše A. pl. Weidlich v svoji knjigi: „Ein Wort über die Degeneration der Bevölkerung: „Socialne razmere

v novejšem času posebno tudi v avstro-ogerski državi premenile so se tako, da se ne more prezirati njih škodljivi vpliv na dušno in telesno celokupnost ljudstva. Po vseh krogih — piše se v nekem zelo razširjenem dunajskem listu — in izvzeti tudi niso viši krogi, vlada neka osurovelost, neznačajnost in toliko cinizma, da se ne vemo spominjati časa, v kojem ga je bilo že toliko. Cele vrste prebivalstva okužene so že, te okuževajo tudi druge, ter vničile bodo s časom še zdrave elemente. To okuževanje nima določenega namena, ono vničava vse, kar je še zdravega ter prevlada v kočah in palačah.“

V soglasji s temi nazori je tudi spis, koji je priobčila dunajska „Reform“: „Bolj sanjarski nego krepkovoljni vstaji l. 1848. sledila je žalostna in strašna doba duševnih zmešnjav in npravstvene zdivjanosti. Na Francoskem izlegla se je ta kuga, ter se razširila po vsej Evropi; ona se sicer ni vsiljevala sama narodom, ampak ti stegovali so sami roke po nji. Navstale so razmere, ki so nas prisilile obupati o vrednosti in blagoru naroda in človeštva, in ki so jednake onemu izprijenju, kojemu je sledil vesoljni potop.“

To pisano je bilo že l. 1873. Ali je sedaj morda kaj drugače? Žalibog, da je še slabeye.

Povsod beda, povsod zmeda. Zadolžene so države, občine in posamniki do grla. V Galiciji in Bukovini n. pr. je več kot polovica ljudi, koje prišteevajo bogatynom, skoro čisto bankerotna. Na Ogrskem je ravno tako, in še slabeye. „Laibacher Zeitung“ oznanja nam pa tudi dan za dnevom isto o razmerah na Kranjskem prijavljajoča ogromno število naznanil o eksekutivnih dražbah, po kojih se prodajajo posestva na Kranjskem vsled dolgov njih gospodarjev. Res, žalostno pesen poje „Laibacher Zeitung“.

A še žalostneja je npravstvena beda, ki sledi vselej in povsod žalostnim gospodarskim razmeram. Siromak izgnan iz svojega posestva gre potapljat svojo žalost, svoje skrbi in morda tudi svojo jezo nad onim, koji ga je izgnal, najraje z žganimi pijačami. V istini potopi tudi to za trenotek. A ko se strezne zopet, obide ga takoj stara žalost in prejšnje skrbi, in zopet gre pit žgano pijačo, in zopet posreči se mu vsaj za par uric pozabiti svojo bedo. In tako gre dan za dnevom. Iz nekdanjega spoštovanega posestnika postal je oduren in zahmehovan pijanec. Vsakdo vé, da žgane pijače jako neugodno vplivajo na človeka, in sicer na njega dušo in telo. Njih moč vtolaži pač od začetka razburjene živce človekove, če tudi mnogokrat samo za trenotek, a pozneje razjari jih le bolj in bolj. Pijanec se podivja in osuroví popolnem, on je zgubljen za človeštvo, kojemu je samo jedino v škodo, a nikdar ne v korist.

32.

Posledica žalostnim socijalnim razmeram je pa tudi ta, da mladina dan danes skoro nič ne spoštuje starišev in učiteljev, da se množi od dne do dne število hudodelcev obojega spola, in da je vedno več onega ženstva, ki prodaja svoje lastno meso in zraven še nezakonskih otrok. Nezreli mladiči govoré ti že o erotičnih zadevah, kakor stari osiveli grešniki; in dvajsetletni mladiči podobni so že osivelim starčkom, brez barve so, brez sokú, brez moči, brez eneržije. Od take mladine tedaj odvisen bode naš naraščaj. Bogú bodi potoženo to. Lep zarod bode to, še manj barve, še manj sokú, še manj eneržije bode imel. Poštenega, pravicoljubivega in značajnega človeka ne bode kmalu več, in prav ima Heine, ki poje:

„Die Wahrheit schwindet von der Erde,
Auch mit der Treu' ist es vorbei;
Die Hunde wedeln noch und stinken
Wie sonst, — doch sind sie nicht mehr treu“.

Izpopačuje se vse: javno menenje, jedi in pijače, obleka, orodje, celo zdravila. Prenapolnjene so kaznilnice, norišnice in žganjarije, in prazne so cerkve. Le malokdo še zahaja v božje hramove iskat tam tolažila in navdušenja; večina ljudstva jači se s pijačo in surovimi govoricami.

Bili so že žalostni časi na zemlji, ako ravno tako žalostnih še ni bilo. A nekoč imeli so narodje vsaj upanje, da jim pride odrešenik, ki jih bode osvobodil vseh tug in nadlog, ter jim pokazal nova pota, po kojih pridejo do sreče. In prišel je v istini oni dolgo pričakovani odrešenik. — Toda tega sladkega upanja nimamo mi. Odrešenika ne bode več, da nam pomore iz sedanje bede. Ne kaže tedaj drugzega, nego da si pomagamo sami, in pomagal nam bode tudi Bog.

33.

Zgodovina nas uči, da so vedno napredovali in najbolj samostojni bili oni narodje, ki so se v gospodarstvu odlikovali od družih. Slabe gospodarske razmere vničile so pa tudi skoro vselej in povsod ves napredek, vso samostojnost in celo ves značaj narodov.

Tudi Slovenci nismo v tako ugodnem polužaji, da bi mogli reči, da so naše gospodarske razmere prijetne in vesele. Nikakor ne. Res stvarnica nam ponuja vse, ali zamudili smo jemati od nje. Koliko pre-moga in družih rudnin n. pr. izkoplje se leto za letom iz naših tal. Toda s tem prirodnim našim bogastvom polnijo si žepe le tujci. Niti jednega slovenskega podjetja v tem obziru ni, in ga ni bilo. Slovenec pripraven je le za to, da žrtvuje še svojo telesno moč pri izkopavanji teh rudnin, in vesel mora biti, da pripoznavajo tujci, da je on res iz-

vrstna tovarna živina. Kako bogate, kako ponosne bi lahko bile naše slovenske pokrajine, ko bi to prirodno bogastvo bilo njim v prid, kako bi se ponašal, kako bi napredoval lahko naš slovenski rod, ako bi ostajal njemu ves ta dobiček, ki gre leto za letom v tuje žepe, v tuje kraje. Vendar to se ne da popraviti več. Zamudili smo jemati od stvarnice, kar nam je ponujala v tako obilni meri, in naši izvrstni in bogati rudniki ostaneje na veke lastnina tujcev, njih bogastvo in njih ponos. Mi pa ostanemo, kakor smo bili: pridni pomagači njihovi pri izkopavanju našega narodnega bogastva. Škoda za rudnike.

Dalje imajo tudi naše slovenske pokrajine mnogo lepih in veličastnih gozdov, koji so pa vendar le še v rokah slovenskih. Na te se je prejšnje čase tudi jako malo pazilo. Ljudje izsekavali so jih, kolikor so le mogli. Saj je znano, da je bil nekoč ves sedaj čisto opustošeni Kraški svet gromovit gozd, poln najčvrstejšega lesa, in sedaj je le sama bela skala. Tudi drugod sem ter tje zmanjkalo je gozdov: les je šel na tuje, in doma ostala so le suha rebra gričev. In denar, ki smo ga prejeli za les? Oj, ta je šel tudi, in sicer največ ga je šlo spremenjenega v vince po vedno žejnih grlih gospodarjev. Sedaj pa gozda ni, denarja ni, in vina tudi ni, ker ga ni kupiti s čem. Škoda tudi za to.

• Naši gospodarji pa še sedaj niso povsem prepričani o koristi in vrednosti gozdov. Ves pouk, vse pisarenje o tem predmetu ni imelo čisto nič vpliva. K sreči prišla je nova gozdarska postava na pomoč gozdom in njih posestnikom, koja vendar prepreči sem ter tje, da se ne izseka prav čisto vseh gozdov.

O koristi in važnosti gozdov pisal sem tudi jaz v nekdanjem „Slovanu“ dolg članek. Čuvajte gozde! klical sem takrat, kajti neštetilne so dobrote, koje vam delé gozdi. Naj jih navedem tu še jedenkrat:

Gozd odganja hudo uro; gozd brani, da ne odnaša voda dobre zemlje; gozd pridržuje mokroto, da ne izhlapéva preneglo; gozd čisti zrak; gozd brani zemljo povodnji; gozd varuje nas silnih vetrov; gozd je krasota [zemlje; gozd daje nam mnogo zdravilnih zelišč, stelje, potrebnega lesa, i. t. d., i. t. d.

(Dalje prih.)

Zelenjadarstvo na šolskem vrtu meseca sušca.

Nič manj važno, nego sadjarstvo, je tudi zelenjadarstvo na šolskem vrtu. Je sicer dosti krajnih šolskih svetov, koji mislijo, da mora učitelj ves šolski vrt zasaditi s sadjem, a na take nevedneže se nesmemo ozirati. Brez ozira na to, da moramo vsled umnega kolobarjenja v drevesnici nekaj prostora porabiti za zelenjadarstvo, je zelo

prav, ako si nekaj prostora v vrtu odločimo izključno le za zelenjadarstvo. Nekaj zelenjadnih vrst potrebuje zelo gnojno zemljo, ako hočemo, da nam bodo dobro uspevale. Pri kolobarjenji v drevesnici imamo pa za zelenjad ravno izsesano zemljo, kojo moramo še le z obdelovanjem zelenjadi zopet rodovitno storiti za sadjarstvo. —

Ako hočemo pridelovati bolj zgodnjo zelenjad, moramo imeti na šolskem vrtu gorko gredo, ali si pa moramo zelenjadnih sadik kupiti v mestu. Jaz bi svetoval, naj si vsak doma pridelava sadik, kar ni nič težavno. Na večjih vrtih naj si vsak preskrbi gorko gredo. (Kako se gorka greda napravi, je natanko opisano v „Pirčevem Vrtnarstvu“) Za manje šolske vrte pa zadostuje, da si zelenjadnih sadik vzgojimo v zabojih na šolskih oknih. V gorkih gredah začnemo s sejanjem navadno že svečana, a je v začetku sušča še tudi dosti časa, posebno na Gorenjskem. Kdor pa nima gorke grede, naj si naredi zaboje tako dolge, kakor so šolska okna široka in kakih 20 *cm* visoke. V zaboje se spodaj dene nekaj raztolčenih črepij in potem se napolnijo z prav gnojno in rahlo zemljo. V začetku sušča vsejemo v zaboje salato, zelje, kolorabe, ohrovt, zeleno, majaron, por in paradižnik. Vse to se seje tudi v gorke grede. Vsako seme se seje posebej in sicer lahko po 2 ali 3 vrste v en zaboj. Na stranicah se pa zapiše, kaj imamo vse vsejano.

Ko smo s setvijo gotovi, zaboje lahko pokrijemo, ker v temi seme prej kali, in jih postavimo za kake 3 dni na gorko k peči. Potem pa zaboje odkrijemo in postavimo med okna. Sedaj pazimo, da o pravem času zalivamo z gorko vodo in o lepih solčnih dnevih zunanja okna odpremo. Na ta način vzgojimo prav krepke sadike. Ako so rastline pregoste, moramo nekoliko prepuliti.

V gorkih gredah ali v zabojih vzgojujemo tudi kumare. Kdor hoče, da mu bodo kumare hitro zelenele, naj vzame z gorko vodo namočeno žaganje in naj notri dene peške in postavi k peči ali na peč. V dveh dneh mu bodo kumare že kal pognale, a sedaj naj jih precej vsadi v gorko gredo ali zaboj, drugače mu hitro poženo predolge korenine.

Kako ravnamo z gorko gredo, je natanjko opisano v prej omenjeni knjigi.

V sušcu začnemo že tudi, kakor hitro nam vreme in sneg dopušča, z obdelovanjem na prostem. Prostor, kjer bomo zelenjad sejali, prekopljemo kakih 20 *cm* globoko in ob enem dobro pognojimo. Najboljši gnoj za zelenjad je iz stranišč. Po hlevskem gnoju zelenjad ne raste posebno dobro. Gnojimo lahko tudi z navadno gnojnico, kadar prekopujemo, ali pa z razredčeno gnojnico po vrhu, kadar je zelenjad že zelena.

Kaj pa bomo vse sejali in sadili že meseca sušca? Kakor hitro moremo zemljo prekopati in pognojiti, sejemo nekaj zgodnje salate, peteršilja, korenja, in sadimo nekaj zgodnjega graha.

Ob robih ali na konci teh gredic vsadimo česen. Česen se pomnožuje z stranskimi čebulicami. Dobro je zgodaj saditi tudi čebulico, kojo sadimo na posebno gredico. Čas je sejati zeleno tudi že na prostem. — Kmalo na to sejemo čebulo in sicer, ako jo hočemo pridelati kot enoletno rastlino, bolj redko na prav gnojno zemljo, ako pa jo bomo pridelovali kot dvoletno rastlino, precej gosto na pusto zemljo. Na v zatišji proti solnci obrnjene grede sejemo proti konci meseca zelje, kolorabe, ohrovt in karfjол. Grede prvi čas pokrijemo z smerekovimi vejami ali s slamo. Ta mesec začnemo sejati tudi mesečno redkvico in motovilček.

Da bomo pa seme tudi doma pridelovali, sadimo čebulo za seme in repo. Repo sadimo vže v prvi polovici t. m. samo paziti moramo, da jo vsadimo toliko globoko, da je gomolj popolnoma v zemlji.

Ako imamo endivijo čez zimo hranjeno, vsadimo jo sedaj, da nam bode naredila seme, drugače je pa tudi dobro, ako jo nekaj prav zgodaj vsejemo, koja nam naredi še isto leto seme.

Na vrtu naj ne manjka tudi hrena. Hren se prideljuje iz stranskih hrenovih korenin, koje vsadimo na pošev v gnojno bolj peščeno zemljo. Vse lasne korenine moramo poprej odstraniti, da redi glavna korenino in ne dela toliko stranskih.

Za stalno vsadimo v vrt tudi nekaj duhtečih zelenjadnih rastlin kakor meto, pelin, drobnjak, meliso in žajbel. Vse omenjene duhteče zelenjadne rastline pomnožujemo z razdelitvijo starih rastlin, koje lahko dobimo. Pelin se tudi lahko seje. Pelin in drobnjak moramo vsako drugo ali tretje leto presaditi, ker nam dolgo na enem mestu ne rasteta.

Razume se, da se čas za setev in saditev ne more natančno določiti, ker je odvisno od manj ali bolj ugodne spomladi in od lege kraja. Letos, kakor kaže, bomo precej pozni, a prej omenjena opravila so opisana za srednje zgodnjo spomlad. V Vipavi začnejo gotovo z vsakim omenjenim delom 14 prej, a v nekaterih krajih Postojinskega okraja in v nekaterih krajih Dolenjske 8 dni poprej. Paziti moramo, da dobimo pošteno seme, ker dostikrat smo ravno pri izberi semena zelo oguljufani.

Imamo dosti ilustriranih cenikov tujih firm, a vsem tem nesmemo preveč verjeti. Jaz bi vsakemu svetoval, naj raje kupuje od domačih vrtnarjev, ker ti so gotovo že vse poskusili in so najboljše vrste odbrali, koje pri nas dobro vspevajo.

A. Likozar.

Še jedenkrat čitanke na jednorazrednicah.¹⁾

Gospod „ž—“ račil je v 23. listu l. 1894. odgovoriti na moj člančič, ki je zagledal čez dve leti v lanski 17. številki beli dan. Prav tako! Toda gospodu „ž—u“ moram takoj povedati, da me njegovi dokazi niso prepričali o nepotrebi jedne same čitanke za jednorazrednice.

G. „ž—“ pravi: „Gospod „Zc“ pa zahteva jednorazrednicam nekaj posebnega, namreč: Jednorazrednicam jedno čitanko! To je precej lepo rečeno, a ne storjeno in izpeljivo.“ Dokaz, da moj g. nasprotnik ne misli, da je sestava take čitanke neizpeljiva in nemogoča, so besede: „. . . , ker bi morebiti kdo njega poslušal in pričel ‚graditi‘ jedno samo knjigo.“ Če se pa g. „ž—“ boji, da bi kdo takoj na moje besede pričel sestavljati to potrebno knjigo, je to pač prazen strah, kajti kaj koristnega se ne vpelje tako hitro kakor n. p. pokončna pisava.

Da množica sedanjih čitank ni koristna jednorazrednicam, to trdim odločno še sedaj. Kdor je deloval na razdeljenih in nerazdeljenih jednorazrednicah več let, kakor sem jaz, ta mi bo gotovo pritrnil. Da pa ne zadostujejo sedanje čitanke, pripozna sam gospod „ž—“, ker pravi, da so le v gotovi meri koristne sedanje čitanke!

G. nasprotnik pravi: „Temeljito in površno se je proučilo mnogo iz njih, le onih sestavkov ne, katerih knjige nimajo.“ Najprej trdi tedaj, da se je proučilo mnogo — vsega vender ne! — potem pa pravi, da vse!

Do danes nisem prišteval abecednikov k čitankam, kakor gospod „ž—“. To je povse nekaj novega! Gospod Miklošič imenuje svojo knjigo „Začetnica in prvo berilo“; tedaj loči abecednik od čitanke. Zakaj sta nam sestavila gg. Žumer in Razinger „Prvo berilo“, če spada tudi abecednik čitankam? Jaz sem le zahteval, da se zraven abecednika vpelje jedna sama čitanka. Tudi jaz pravim, da sta Žumer-Razinger abecednik in Prvo berilo zelo spretno in dovršeno sestavljena, nasprotnega tudi nikoli trdil nisem. Prvo berilo pa ni sestavljeno, niti pripuščeno v porabo jednorazrednicam.

Gospod „ž—“ pravi nadalje, da je lahkomišljeno zapisan moj stavek: „Le tako bodo dobri učenci v zadnjem šolskem letu poznali svojo čitanko, kakor pozna gospodar svoje domovanje.“ Jaz pa pravim, da so lahkomišljeno zapisane g. nasprotnika besede: „Povem Vam, da poznajo ‚temeljito‘ dobri učenci tudi sedanje čitanke, . . .“ Kdo se ne smeja tem besedam? Pokažite mi, g. „ž—“ le jednega učenca na jednorazrednici, ki ima v svoji oblasti vso tvarino Tretjega Berila!

¹⁾ Zaradi pomanjkanja prostora zakasnelo. Ured.

Nova knjiga ne bi veljala 1 gld., k večjemu 60—70 kr., a sedaj stane samo v najvišjem oddelku Tretje Berilo 40 kr. in Slovnica 45 kr., skupaj tedaj 85 kr.

Da ne bo treba imeti vsakemu otroku svoje čitanke, ako jih hodi več iz jedne družine v šolo, mi menda ni treba dokazovati. Uprava zaloge šolskih knjig na Dunaji je tudi izdala letos po dve računici vezani v jedno knjigo, kar je popolnoma prav.

Da se knjige ne raztrgajo prehitro in preveč ne pomažejo, to mora biti učiteljeva skrb. Učenci naj zavijejo knjige v trpežen papir in pouči se jih, kako morajo ravnati z njimi, da se ne uničijo. Knjige se morajo večkrat pregledati in zanikerni učenci naj se kaznjujejo. Kako pa sedaj trpijo več let ubožne knjige, ki se posojujejo revnim učencem? Ako bodo učenci dobili le jedno samo čitanko, jo bodo tudi bolj skrbno varovali, ker sedaj si mislijo: „Drugó leto tako dobim novo knjigo!“

Ne 6letni „revček“, nego 7 ali 8letni učenec bo dobil čitanko v roke. Jednorazrednice so na kmetih in tukaj je, hvala Bogu! narod še tako čvrst, da tak otrok nese še kaj družega nego prvo čitanko! Sedanje knjige (Začetnica in prvo berilo, Drugo berilo, Tretje berilo in Slovnica) tehtajo 98 *dkg*, a nova niti toliko ne bo, ker bo v skrčeni čitanki tudi namesto sedajnih dveh obširnih slovníc jedna sama.

Da imajo zanikerneži na srednjih šolah „špehe“ je gola resnica, na to so še ponosni. Profesor na srednjih učiliščih se pa tudi ubogo malo briga, ali imajo dijaki lepe knjige ali „špehe“, toda ljudski učitelj mora tudi pri knjigah vaditi učence snage, reda in varičnosti.

Primerá z novo Ljubljansko vojašnico, tobačno tovarno in — afrikanskimi termíti (Brrr!) šepa na vseh štirih, zato nečem o nji zgubiti nobene besede!

Gospod „--ž--“ trdi, da bi bila nova čitanka debela 1 *dm*. Vse sedanje knjige skupaj niso niti $1\frac{1}{2}$ *dm* debele, kako, da bi bila nova 1 *dm*, mi ni jasno.

Res je, da je vsakdo vesel nove reči, a knjige, ki se nam je priljubila, ne damo radi iz rok ter jo nikakor ne zamenjamo za drugo slabejšo, če tudi lepo vezano. Jedne same čitanke se ne bodo naveličali učenci, ker se vsa tvarina (!) ne bo vzela takoj prvo leto, ko jo bodo dobili v roke. Zakaj se pa ne naveličajo, katekizma in zgodeb svetega pisma, ki jih imajo tudi vsa šolska leta — tudi v ponavljalnici. Bo mar te treba razdeliti v več drobnih knjižic?

Gospod „—ž—“ pravi: „Tudi ob jednom (učenec) sklene, kako jo bo (namreč novo knjigo) varoval.“ Tedaj, ako učenec sklene, da bo varoval vsako novo knjigo, tako bo gotovo tudi sklenil varovati to gosp. nasprotniku tako zoprno čitanko.

Toda dovolj! Na glavne ugovore mislim, da sem odgovoril. Ker mi je odgovor pod peresom narasel, nečem dalje grešiti na potrpežljivost gospoda urednika, kateremu vedno primanjkuje prostora.

Gospod „—ž—“! Vprašajte naše jednorazredničarje in videli boste, da bo ogromna večina rekla:

„Jednorazrednicam jedno samo čitanko!“

Zc.

Listek.

Vojna iz l. 1894.

(Konec.)

Necega dne stopal sem po samotnej gozdnej stezi, ko zaslišim v obližji vrisk in smeh, krik in vik, kot da je pravcati boj. Kaj li more biti? Stopim bližje in ko stopim na parobek, zagledam nekaj korakov proč tolpo otrok, ki so se vrteli pod bližnjim hrastovjem. Bili so otroci od malih pleničnikov, kateri so komaj zamogli sami sedeti v nizkej travi in so ožemali vsak svojo obligatno culico — — pa do njihovih malo odraslih pestunjev in do fantičev, ki so ravnokar šoli odrasli pa zato niso smeli več bosu med druge otročaje.

Stopim za grm, da bi jih mogel skrivaj opazovati. — Glej, kako porivajo štirje mali hrustje tovariša svojega na hrast, kako se upirajo in stokajo, kako mu pomagajo z besedo in djanjem. Drugi pa jih obstopajo v polkrogu, držoč v rokah lonce, vrče, palice, celo metlo in smetišnico vidiš — — sploh vse kar se da količkaj ročno rabiti. Pri tem pa jim ne gane oko od plezalca in potiskačev, in obsipljejo jih z nasveti, kakor: „France, fejš se prim — — Jaka porin — — e — sej ne znaš, čaj bom jest!“ — — nekateri pa celo s palicami pomagajo, da bi bil plezalec prej gori.

Sedaj pa je na drevesu. Oprezno se poprijemlje ob veji, da je slednjič na ugodnem mestu, med tem ko vojna četa že kar kopni po naskoku! — Sedaj privzdigne nogo pa — — „Ja, če jih bo dav res vsak men en periše?“ zagotovi si še prej nagrado. „Res, res, France — — le nagu potres!“ vrišči mu vse kvišku. Sedaj — — jeden sunek z nogo — — in rujavi kebre se vsujejo na tla, kot zreli orehi ob vetru; otročja armada pa se kriče zadrvi na-nje, peha se, suje in valja po tleh, da ni moči ločiti več posameznikov — — — to je le še jedna sama živa kupica! To je bilo hrušča, ko so se drli na vsa usta celo mali kričači tamkaj v travi!

„Čajte, zlomka, sej vam ne bom nič več potresu, k se tko valate, da bote vse kebre pomečkal, v šolo pa ne bomo mel kej nest!“ kričal je tudi oni z drevesa in bal sem se že, da skoči kar z drevesa med-nje.

In res — — — kebri na tleh podajali so strašen prizor, ko jih je največ izmed njih kazalo drob in čreva! — Otroci pa so sklenili ravnati bolj pametno, in pričelo se je z novega tresti pa z novega hlastno pobirati!

Nekoliko proč pa je pričel odrasel deček boj na svojo roko: dolgo prekljo suče v rokah pa zbija nenavadni plod s košatih vej. Ko se pa vsuje nekoliko hroščev k tlom, takoj priskoči nekaj pomagačev, da mu družuje pri pobiranji. V hipu se prizor spremeni: deček — ne bodi len! — pa udriha s prekljo po hrbitiščih teh nevaobljenih gostov. Dokazal jim je prav temeljito, da so ravnali nekrščansko, in vrnili so se na svoje torišče, celo brez da bi mu bili kaj jezicali nazaj.

Uni pa je prevrnil že skoraj poln lonec kebrov, da se je vsulo živo blago na vse kraje. Takoj seza desetero rok, da lovi ubežnike, toda ne devlje jih nihče nazaj v prvotni lonec, ampak vsak polni ž njimi svojo posodo. Lastnik kebrov pa — — ko vidi svoje zdesetkovano blago — — — nakremži se tako kisko in zajechi tako milo: „Oh, zdej jih nimam pa nič! — da bi se človeku v srce smilil. Tovariši se mu pa poredno smejo in le mal deček pravi mu sočutno: „Čaj — ti jih bom pa jest dav eno pest!“ — Takoj je bolje, pogum se mu oživi in s podvojeno pridnostjo hiti pobirat rujave hrošče in — — lonec bode tudi še poln.

Otreseni so hrastje, pobran in poteptan sovražnik našega polja. Otročja četa se napravlja proti domu. Vrejuje le še svoja orodja in pregleduje bogati svoj plen v posodah.

„U-jej, Tonček kolk jih maš ti?“ „Ja ja, sej sem pa hitu, de je vse z mene tekvu, pa b' biv še ti!“ „Sej sem, pa kjer sem tov jest kebra pobrat, pa ga je že drug zagrabu.“

„Oh jej ja — — Štebenov Francek jih skoraj nič nima!“ „Ja, sej sem jih imov, pa tri m' je ongav Miha uzev, ta drug so m' pa ušli!“ „Vsacega b' biv na cvirn pervezov, pa b' ti ne bli ušli.“ „Bom pa drug bart cvirn seboj uzev.“ Seveda je imel ta Francek še preklane hlačice.

Taka in jednaka so bila filozofiranja, da se je slednjič vsa armada spravila na noge in šli so urno proti domu, le srajčnjeki so kriče zaostajali.

Druzega dne pa je cerkvena ura opominjevala, da bi bila mladina imela biti že pred četrt ure zbrana v šolskeji izbi, a vse še obstopa gomilo v vrtnem kotu, kjer se poje zadnja pesem hrošču. Gomila pa raste in raste, iz nje pa se širi na vse štiri vetrove kužen smrad, da čutimo nehote s pesnikom:

„O groza! duh strašan, mrtvaški duh
Hlapi iz „groba hroščjega;“ — gorje!“

Da, zares neznosen smrad! Celo najpobožniše cerkvene obiskovalke se niso mogle zdrževati opomb, in некоč slišal sem besede: „Kaj le tako smrdi v tem-le farovži!“ „Čenča, vsaj ne smrdi v farovži, ampak kebre v šolskem vrtu!“ — Pomota bila je odpustljiva, ker grobišče bilo je bližje župnišču kakor pa šoli.

Da grozen smrad se je širil tedaj po deželi — — tak smrad, da so morali tam nekje za gorami za trenutek šolo zapreti, ker so se bali, da se jim okužijo otroci in učitelji!

Minil je vihar, polegel je boj — — — se sveta pa je izginil poslednji vitez — — — nekđaj tako obilnega hroščjega rodu! — Zastonj ga iščete danes ali jutri — — — le v muzeji ga lahko občudujete kot — — pražival!

Da! vse kebre smo polovili pa pobili — — pa koliko bi jih še bili, ko bi ne bilo raznih premirij, kakor so nedelje, prazniki in druge pobožne vaje.

Učeni matematiki pa so si belili glave, kako bi z logaritmi izračunali, koliko je število palih kebrov, a do natančnega rezultata niso prišli in le približno sodijo, da bi se mogla napraviti iz hroščjih trupel vrv do lune in še dlje, da bi se mogla Ljubljana tlakati s kebre — — in kar je še več jednacij projektov.

Bolj prozajični pa — in med temi sem tudi jaz! — pa smo na prste preštevali, koliko kolerabe in solate bomo več pridelali, kadar pognojimo istim z razkrojenimi kebre — — — in to bode vredno tudi srebernih kebrov!

Dne 20. junija pa so potovala do višjih oblastev brezkončna poročila, katerih zaključek je navadno bil: „Vse je pobito, vse premagano — — pričakujemo le še odlikovanj in svetinj!“

Slišal sem, da so ista poročila zbrana v velikanskej omari, katerej je napis: „Res kebrorum.“

Mir je zavladal zopet po zemlji, potihnil je vojske hrum! V zapečkih pa se pripovedujejo še hrabri in slavni čini iz minolih časov, oživlja se v mladih glavica h spomin na hrupne dni — — — vojna iz leta 1894. ostala bode nepozabna v otroškej zgodovini. **Fran Črnagoj.**

Književnost.

A. Kosijeva „Zabavna knjižnica“ za slovensko mladino. G. Anton Kosi, učitelj v Središču, ki si uspešno prizadeva, pomnožiti našo mladinsko slovstvo z dobrimi knjižicami, izdal je ravnokar IV. zvezek svoje „Zabavne knjižnice“; delce, ki se dobi pri izdajatelju v Središču po 15 kr. (s poštnino 17 kr.), ponuja našim mladim ljudem nekaj zanimljivih pravljic, povedk, legend, basnij, poučnih črtic, izrekov, smešnic, ter raznih gospodarskih izkušenj, torej gradiva, ki utegne zanimati tudi odrasle ljudi. Mi „Zab. knj.“ prav od sreca priporočamo slov. starišem in knjižnicam bralnih društev.

Wolf-Pleternikovega slovensko-nemškega slovarja je izšel 17. sešitek, ki prinaša slovarsko gradivo od besede razlasje do besede sedmica.

Jugoslovanski stenograf i glasnik. Izšel je drugi sešitek, ki prinaša mnogo zanimljivih sestavkov v slovenskem, hrvatskem, srbskem in bolgarskem jeziku ter več izredno lepih ilustracij. Tudi stenografska priloga je jako bogata. List bodi zlasti stenografom toplo priporočen.

Wandbilder für den Unterricht in der Zoologie. Našim čitateljem dobro znani **Karol Jansky** v Taboru na Češkem je izdal zopet deset stenskih tabel za naravoslovni pouk in sicer: 1.) Opice. 2.) Lama. 3.) Hijena pegasta in progasta. 4.) Ris. 5.) Kozorog. 6.) Ribe. 7.) Morske ribe. 8.), 9.) in 10.) Košarji, školjke i. dr. — Pet podob stane 2 gld. 50 kr.; posamezne table pa po 60 kr. Dobivajo se pri založniku v Taboru. Kakor njegove table za nazorni pouk, tako so tudi te table prav izvrstno učilo; zato jih krajnim šolskim svetom in šolskim vodstvom najtopleje priporočamo.

Večna luč. Novela. Angleški spisal kardinal Wiseman. Iz nemščine prevel V. Steska. V Ljubljani 1895. Samozaložba. Cena 10 kr.

Levstikovi zbrani spisi, uredil Frančišek Levec. V. zvezek. Proza III. Vsebina: Kritike in polemike, II. del. — Fran Levstik (s podobo). — Izjava. — Levstikovi spisi, ki niso tiskani v tej zbirki. — Tolmač. — Kazalo. — Ljubljana Ig. pl. Kleinmayr & Ferd. Bamberg. 1895.

Naročilna cena vsem petim zvezkom v mehki vezbi je av. velj. 10 gold. 50 kr., v platno vezani stanejo 13 gold. 50 kr., v pol francoski vezbi 14 gold. 50 kr., v telečjem usnji (najfinejša vezba) 15 gold. 50 kr.

Levstikovi zbrani spisi obsegajo 5 zvezkov, in sicer: Zvezek I.: Pesni — Ode in elegije — Sonetje — Romance, balade, in legende — Tolmač; zvezek II.: Otročje igre v péšencah — Različne poezije — Zabavljice in pušice — Jéza na Parnás — Ljudski Glas — Kraljedvorski rokopis — Tolmač; zvezek III.: Povesti, pravljice in pripovedke — Potopisi — Zgodovinski spisi — Književno-zgodovinski spisi — Tolmač; zvezek IV.: Kritike in polemike I. — Tolmač; zvezek V.: Kritike in polemike II. — Životopis Levstikov. Imeni pisatelja in urednika te spise najbolje priporočata, zato bi bilo odveč jih natančneje ocenjevati in priporočati. Priporočamo jih posebno okrajnim učiteljskim knjižnicam.

Zar i učiteljcam istu plaču? Narodno-gospodarstveno pitanje. Razpravio Ante Dukić učitelj v Kastvu. U Zagrebu. Vlastina naklada. 1895. Str. 106. Učiteljsko društvo za vološki okraj v Istri je sklenilo prositi pri dež. zboru, naj se plača učiteljev in učiteljic tako poviša, da bodo učiteljice dobivale 80% učiteljske plače, dočim so učiteljice zahtevale isto plačo, kakor se določi za učitelje, katero zahtevo pobija pisatelj v tej brošuri. Brošura se dobiva pri pisatelju v Kastvu (Istra) izvod po 50 kr., po pošti 55 kr. Vsebina je jako zanimljiva; zato to brošuro tudi slovenskemu učiteljstvu prav toplo priporočamo.

Das Wissen der Volksschule. (Glej U. Tov. št. 5. t. I. stran 94!) Do sedaj je izšlo šest snopičev. V 1. snopiču razpravlja pisatelj „prvi šolski dan“; dalje se peča s predvajami za nazorni pouk in potem z nazornim poukom samem. — V 2. snopiču obravnava čitanje; najprvo razklada najvažnejše metode pri čitanji in potem pa čitanje na srednji in višji stopinji. Za čitanjem pridejo na vrsto slovniške vaje v I. in II. razredu. — V 3. snopiču razlaga pravopisne in spisne vaje v prvih dveh razredih; pravopisje, slovnico in spisje v III. razredu ter pričinja s slovnico v IV. razredu. — V 4. snopiču nadaljuje slovnico v IV. razredu ter jo konča v 5. snopiču, v kojem pride na vrsto tudi pravopisje in spisje v IV. razredu. V tem snopiču pričinja z razlaganjem slovnice v V. razredu ter nadaljuje to tudi v celem 6. snopiču. — Vso tvarino razpravlja marljivi pisatelj na podstavi učnega

črteža za petrazredne ljudske šole na Nizjem Avstrijskem. Tudi slovenskim učiteljem bode ta knjiga dobrodošla, posebno onim, ki službujejo na večrazrednicah, zato jo njim in okrajnim šolskim knjižnicam najtopleje priporočamo. Naroča se pri pisatelju pod naslovom: Josef Stegbauer, Volksschullehrer, Wien, IV. Favoritenstrasse 21. —

Planinski Vestnik, glasilo „Slov. plan. društva“ v Ljubljani. — Izhaja 25. dan vsacega meseca. — Društveniki dobivajo list zastonj. Neclane stane po 2 gld., dijake po 1 gld. 20 kr. na leto.

Prva številka tega, za slov. turiste in prijatelje turisticke, prevažnega lista je izšla dne 8. svečana s prav raznovrstno vsebino, namreč: Planinski Vestnik, (kot vabilo na naročbo); Vabilo na II. redni občni zbor slov. plan. društva; Spomini na Skuto, sp. dr. Josip Serneck; Obleka in oprava turistova, sp. L. Wölfling. — Društvene vesti, razne novice, književnost in drugo. Na zadnji strani pa nekaj inseratov.

Vsacega prijatelja slov. turisticke je gotovo razveselila 1. št. tega prepotrebne lista. Ne bodemo na dolgo in široko razkladali in tolmačili, da je bila živa potreba ustanoviti list. Res je, da je slov. plan. društvo vrlo napredovalo od časa svojega obstanka, ali bilo je v nekakih mejah. Sedaj bode pa gotovo prodrlo v širše narodne slojke. — List bode prinašal zanimljiva predavanja in različne planinske spise in slike. V ogovoru „Planinskega Vestnika“ se med drugim tudi to bere: „V nas Slovencih se je do nedavnega časa premalo gojila turisticika, in krasote naših dežel so bile tujcem bolj znane nego domačinom.“ Gola istina! — Temu nedostatku v okom priti, pa zamorejo ravno slov. učitelji mnogo storiti. To je najbolj dokazal naš tovariš z zelene Štajerske g. Kocbek. Tovariši, posnemajmo ga! Širimo list, Planinski Vestnik, kjer ga le moremo! Delujmo na to, da pristopi kot ud¹⁾ k Slov. plan. društvu, oziroma si vsaj naroči list vsaka okr. učit. knjižnica, vsako okrajno učiteljsko društvo; potem na več razrednicah tudi krajna učit. knjižnica, razne čitalnice, bralna društva. — In ti, ki čutiš v sebi nekoliko pisateljskega duha, pomoči pero v črnilo ter opiši svoj ljubljeni kraj, v katerem deluješ in živiš, in katerega poznaš do najmanjše stezice; pošlji spis Vestniku in s tem privabiš slov. turiste v svoj kraj. — Ti pa dragi tovariš, ki nimaš toliko poguma, da opišeš svoj kraj, vzemi lonček barve — ne sramuj se tega, saj smo nekaki „univerzalni ženiji — in zaznamuj ona pota, katera vodijo do najkrasnejših in Tebi najljubših krajev, in to naznani „Slov. plan. društvu, ki bode kmalu preskrbelo, da bodemo čitali na kažipotih: „Pot na ali v x-y“, in ne: „Der Weg nach — — —.“

S tem bodemo dosegli, da bodemo Slovenci spoznali svojo krasno domovino in tudi to, da se ne bode reklo, da tujci bolje poznajo vse lepote naše zemlje, kakor pa mi.

H koncu bodi nam še nekaj dovoljeno omeniti. List prinaša na zadnji strani tudi inserate. Želeli bi pa, da dobi list kake platnice, in da se na teh platnicah tiskajo inserati, kajti list ima pač stalno vrednost, t. j. da ga bode dal vsak njegov naročnik koncem leta vezati, in inserati vezani knjigi se prav čudno prilagajajo.

Listu želimo prav mnogo naročnikov in trudnikov.

J. Š—a.

Knjižnica za mladino. Tega hvalevrednega literarnega podjetja je izšel že 2. snopič, ki obsega povest: „Veselje in žalost.“ Kdor vé, kako zelo treba našej mladini dobrih primernih spisov, bode gotovo od srca hvaležen g. A. Gabrščeku, ki se je namenil izdajati tako važno slovstveno delo. Naj bi ne bilo nobene šole in tudi premožnejše družine na Slovenskem, ki bi ne bila naročena na „Knj. za ml.“ Večrazrednice naj se naroče celo na več iztisov, kakor so to storile ljubljanske mestne šole. Na nas je, tovariši, da pričeto delo ne zamré. Širimo kjerkoli mogoče, „Knj. za ml.“ ter se skazimo hvaležne požrtvovalnemu izdajatelju g. A. Gabrščeku.

¹⁾ Slovensko učiteljsko društvo v Ljubljani je že pristopilo kot ud Slov. plan. društvu; naj to z ozirom na važnost tega društva storé še učiteljska društva po deželi!

Naši dopisi.

Iz Vel. Lašč. (Josip Pavčič †).

Slovo nam bridke seka rane,
Solze rosijo nam oči —
Oj z Bogom, drago srce ti!

S. Gregorčič.

Česar smo se toliko časa bali, to se je — žal — zgodilo. Neizprosna smrt, pobrala nam je namreč iz naše srede zopet krepkega moža, uzornega učitelja in vrlega tovariša Josipa Pavčiča, nadučitelja v Vel. Laščah, kojemu je dné 27. svečana za vselej prenehala biti njegovo blago srce. Porodil se je r. Pavčič dné 19. sušca 1844. l. v Škocijanu pri Turjaku, kjer je bil njegov oče učitelj. Šolal se je v Celji in v Ljubljani, kjer je dokončal učiteljske nauke z najboljšimi uspehi. Služboval je od 11. listopada 1862 neprestano v Vel. Laščah. Kot izvrsten muzik oskrboval je tudi cerkveno godbo, za katero je sam zložil premnogo maš, Marijinih, božičnih, velikonočnih i. dr. pesmi. Neizrečeno veselje je imel do godbe, a nič manje do učiteljskega stanu. Deloval je z vsemi močmi, da je šola dobila tako lice in tako ime, kakeršno ima sedaj. Med ljudstvom je užival visoko spoštovanje in ljubezen, kar si je vedel s svojim uljudnim obnašanjem pridobiti. Kako ga je ljudstvo čislalo, dokazalo je mnogobrojno število pogrebeev pri njegovem pogrebu. Ni ga moglo prehvaliti in povsod je bilo slišati, kako lepo je znal z mladino ravnati. Koliko zaupanja je imel pri svojih tovariših, je v dokaz izvolitev njegova v okrajni šol. svet, v katerem je 6 let vrlo zastopal učiteljski stan. Okrajni šolski svet v Kočevji mu je poslal 8. svečana l. l. zahvalo in pohvalo za njegovo delovanje.

Vsled prehlajenja si je nakopal bolezen, ki ga je prezgodaj položila v hladni grob. Leta 1887. pripeljal se je v mesecu svečanu v največjem mrazu domov. Ker je tožil, da ga neizrečeno zebe, podal se je takoj v postelj, a po noči napadle so ga take slabosti, da je vsakdo mislil, da bo preminol. Več ur so ga morali drgniti, da je prišel k sebi. Od istega časa ni bil nikoli več zdrav. Iskal je pomoči pri mnogih zdravnikih — a zaman. Vendar je opravljal svoj posel z vso ljubeznijo. Poprej krepak mož, postajal je od dne do dne bledejši in slabejši in moral je l. 1893. prositi dopusta. 10. mal. travna 1893 podal se je v ljubljansko bolnišnico, od koder se je nekoliko boljši vrnil domov. Silil je le še vedno v šolo — a moči so ga zapuščale in bridko se je zjokal, ko je sprevidel, da ne gre več. Svetovalo se mu je, naj se poda v Karlove Vare na Češko. 3. vel. srpana 1893. se je podal na pot, toda ne v Karlove Vare, ampak v Würishofen k župniku Kneipp-u na Bavarsko. Ker je bil že jako slaboten, se je bilo bati, da po poti umre. Vendar je srečno došel tija. Pisal je vedno domov, da mu je neizrečeno hudo biti med tujimi ljudmi in da nina žive duše, ki bi ga zamogla potolažiti. Pisal je tudi, da zdravniki ugibljejo, kako bolezen ima, a da nobeden pravega ne ve. Prvi pravijo, da boleha na želodec, drugi na srečju itd. Sredi meseca kimovca 1893 vrnil se je z Bavarskega, nekoliko okreptčan, a nikdo ni več upal, da bi ozdravel. Stednjič ga je bolezen položila v postelj, iz katere nikdar več vstal ni. Bolehno njegovo življenje je grenila še smrt njegove soproge, ki je umrla 14. vel. travna lanskega leta. Udán v voljo božjo, molil je vse dni, da ga Bog reši. Koliko bridkih ur in koliko bolečin je pretrpel — ni možno popisati. Večkrat previden s sv. zakramenti za umirajoče, izdihnil je svojo blago dušo 27. svečana t. l. ob 2. po noči. Zapustil je dve hčeri in sina, ki službuje kot učitelj ravno tam. — V nekem pismu se na smrtni postelji poslavlja od vseh svojih; med drugim pravi tudi: „Poslovim se od vseh svojih tovarišev in tovarišic, delujočih na težavnem šolskem polji, proseč jih, da me ohranijo v blagem spominu. Hvala Vašemu zaupanju, Vašej časti, katero ste mi vedno izkazovali.“ —

Prizadeval si je vedno, da dobi šola vrt, kjer bi se vzgojevala drevesa. Dosegel je to šele leta 1884. Marljivo ga je obdeloval in vsako leto se je prodalo blizo za 30 glđ.

drevesc. Ko se je jelo „bralno društvo“ razdirati, predlagal je, da naj pripade vse inetje šoli, kar se je tudi zgodilo. Šola je pridobila takrat mnogo knjig in lep glasovir. — Ker šola prej ni imela zastave, nabiral je denar, da se je kupila krasna zastava, katero otroci o svečanostih nosijo. Iz mnogih družih podrobnostij se razvidi, da je bil pokojnik vnet za šolo, uzoren in marljiv učitelj. Njemu veljajo pesnikove besede, ki pravi :

Mrtev učitelj je blag
Prijatelj slovenske domovine;
Zanjo živel je, trpel,
Zanjo je delal vse dni.

Blag mu bodi spomin!

Iz Begunj nad Cerknico. (Nekaj o pokojnem Bernardu.) Zopet je zapel mrtvaški zvon, in to na divnem Gorenjskem, v Jesenicah 13. prosinca. Nemila smrt je iztrgala iz naše vrste zopet milega tovariša, g. nadučitelja Karola Bernarda v najlepšej mošej dōbi! — Pokojnik je učiteljeval tudi pri nas v Begunjah, in to od l. 1872.—1877. Ko sem pred malone 4 leti prišel v sedanjo službo v Begunje, prelistoval sem šolsko kroniko, in takoj so se mi oči vprle v vrstice, ki pripovedujejo o Bernardu, da je moral tukaj „prebiti mnogo težav.“ Takoj sem šel iskat v šolski arhiv, in tu sem našel, da je bila omenjena izjava popolnoma opravičena. Iz šolskega arhiva pa sem tudi spoznal, da je bil Bernard priden in vesten učitelj. Begunje so mu bile prva služba. Na srečo je imel v g. Feliksu Stegnarju, takratnem c. kr. okrajnem šolskem nadzorniku, izbornega svetovalca in tolažnika v „življenja bridkih dneh.“

In zdaj počiva ta brdki, krepki mož, tudi že v grobu! Kaj smo pač na svetu? Pulvis et umbra sumus! —

Na mojo prošnjo priredil je tukajšnji preč. g. dušni pastir sv. mašo zadušnico za pokojnim g. Karolom. Udeležila se je sv. maše šolska mladina, pa tudi veliko občinstva. Ko sem vpeljuje v prekrasni Hribarjev „Requiem“ zaorgljal in zapel starslovensko: „Vse, kar živi na sveti, je le en kratek čas,“ oroselo je oko mnogemu hvaležnemu učencu Bernardovemu! Bog daj blagemu pokojniku večni mir in pokoj! — *Janko Leban.*

Vestnik.

Osobne vesti. G. Al. Sezun, učitelj v Rovtah nad Logatcem je imenovan učiteljem v Poljanah pri Ribnici. Gđ. Marija Šešarek je dobila začasno drugo mesto na Dobravi pri Ljubljani.

Imenovanje. Visoko c. kr. ministerstvo za uk in bogočastje imenovalo je z razpisom z dnē 6. prosinca 1895, šte. 30.072 de 1894 v smislu člena VI. ministerjalnega odloka z dnē 5. mal. travna 1883, šte. 6495 gospoda Andreja Šest-a, šol. voditelja v Metliki, difinitivnim učiteljem risanja na tamošnji obrtni nadaljevalni šoli.

Odbor „Slovenskega učiteljskega društva“ bode imel dnē 25. sušca pop. ob 3. uri sejo, v koji se bode posvetoval z zastopniki okrajnih učiteljskih društev o načrtu pravil „Slovenskega deželnega učiteljskega društva“. Izredni občni zbor bode na velikonočni torek dne 16. mal. travna.

Učiteljski konvikt. G. Mešiček Josip, nadučitelj v Sevnici je plačal ustanovnino 10 K. in gg. Furlan Jakob in Režek Juraj iz Ljubljane pa letnino za 1895. l. vsak po 2 K. Živeli!

Učiteljski konvikt. Gledé na namen „učiteljskega konvikta“, kateri je sicer našim čitateljem znan, pojasnjujemo, da se bodo v konvikt vsprejemali učiteljski otroci in sirote, ki se bodo šolali v Ljubljanskih šolah sploh. Konvikt torej nima nikake dotike ali zveze z „zavetiščem“ za učiteljske pripravnike (Lehrerseminar), ki se snuje na tukajšnjem c. kr. učiteljski za učiteljske pripravnike.

Učiteljski konvikt. Učiteljsko društvo litijskega okraja namerava prirediti o Veliki noči koncert na korist učiteljskemu konviktu. Tako je prav! Bodi to društvo v vzgled

drugim enakim društvom! Ko bi vsako okrajno učiteljsko društvo tem potom vsaj 50 gl. pridobilo konviktu na leto, bi bila blagajnica „Društva za zgradbo učiteljskega konvikta“ koncem leta za dober tisočak težja. Tovariši, ne plašimo se ne truda ze znojā našim otrokom v prid!

Razširjenje šole. Deželni šolski svet je sporazumno z deželnim odborom kranjskim dovolil, da se z bodočim šolskim letom enorazredni ljudski šoli v Polhovem Gradcu in v Kočevski Reki razširita na dva razreda in da se drugo učiteljsko mesto, ki se bode sistemizovalo, uvrsti v IV. plač. razred.

Učiteljsko društvo radovljiškega okraja zboruje dnē 4. aprila t. l. ob 11. uri v Ljubnem. Na dnevnem redu je poročilo g. Karola Simona „Kdor se je, ta žanje“ ter posvetovanje „Kako bi se vršila slavnost v spomin nadučitelja Marka Kovšce“. K obilni vdeležbi vabi — odbor.

Tudi tam ni nič bolje. Okrajni glavar v Inostu je izdal ukaz na roditelje, da ne smejo svojih otrok, ki pohajajo šolo, voditi po krčmah in plesistič, ker se mladina na tak način privadi pijančevanju. Orožništvu je pa naročeno, da se ta odredba natančno izvršuje. — Tirolska je jedina kronovina v Avstriji, v koji ne veljajo novi šolski zakoni, a vendar je tudi tam zavladalo tako zlo. Tu se torej ne more očitati novi šoli, da je ona kriva popačenju mladine.

Da se povzdigne dober obisk šole, se uporabljajo razna sredstva. V Norvegiji imajo že z l. 1817. zakon, na podvati kojega nihče ne sme prevzeti posestva ali ženiti se, če ne zna brati in pisati. V severoameriški državi Connecticut izgubi vsak posestnik vsled zakona z leta 1838. vse pravice na svoje posestvo, ako se ne nauči brati in pisati.

Nasledki šolskega obiskovanja. Na Angleškem je l. 1870. obiskovalo šolo $1\frac{1}{2}$ milijona otrok, a sedaj jih obiskuje 5 milijonov. Napram temu je pa bilo l. 1870. v raznih kaznilnicah 12000 kaznjencev, a danes jih je pa samo 5000. Število obsojencev zaradi hudih zločinov je padlo od 3000 na 800 in prestopki mladine pa od 14000 na 5000. Število beračev se je pa znižalo od 47% na 22%. Nasprotniki šole, pogledjte te številke!

Izginulo mesto. Vsled potresa se je pogreznilo mesto Ručad v perzijski provinciji Astrapat na južnoizhodni strani Kaspiškega jezera. Ponesrečilo je več tisoč ljudi.

Češke tarok-karte. Naše tarok-igralce opozarjamo na češke tarok-karte, katere je ravnokar izdala „Ustředni Matices školská“ v Pragi; slikal jih je znani slikar E. Neumanu, reprodukcijo pa je prevzel A. Kratochvil v prid šolski družbi češki. Slike predstavljajo češko zgodovino, narodno življenje ter historične spomenike češke umetnosti. Na drobno prodaja te karte „Ustředni Matices školská“ v Pragi po 80 kr.

Žena, gospa in soproga. V zapuščini Davida Strauss-a so se našle te-le opazke: „Ako se vzameta dva iz ljubezni, sta si mož in žena; onadva, ki se poročita zaradi ugodnosti, postaneta gospod in gospa in onadva pa, ki se zvezeta iz gotovih uzrokov pa soprog in soproga.

Žena — ljubi moža, gospa — — ga varuje, in soproga ga pa trpi.

Za-sé imamo ženo, za hišne prijateljce gospo in za svet pa soprogo.

Žena streže bolniku, gospa ga obiskuje in soproga pa povprašuje, kako se počuti. Gospodinjstvo oskrbuje žena, hišo gospa in soproga pa ukazuje.

Z ženo se sprehajamo, z gospo vozimo in s soprogo pa delamo izleže.

Žalosti in bolečine deli z nami žena, naš denar gospa in naše dolgove pa — soproga. Po smrti joka in plaka za nami žena, gospa toži za nami in soproga pa nosi črno obleko.

Kaj se vse prigodi ljudskemu učitelju. Iz Madrida se poroča: V Montillani, provinciji Granadi, rabijo ondodni prebivalci za časa velikih počitnic šolsko poslopje kot žitnico. Pričetkom šolskega leta hotel je pričeti učitelj s poukom, ter je pisal lastnikom žita, da naj spraznijo šolsko sobo. Zaželjeni odgovor je kmalu prišel. Kmetje, katerim je bil učitelj sporočil, da naj pridejo po žito, pridrve v učiteljevo stanovanje ter ga dobro naklestijo. A to še ni bilo zadosti! Drugi dan se zbere množica kričečih mož, žen in otrok pred županovim stanovanjem tuleč, da naj se učitelj kaznuje za tako predrznost. Posnemanja vredni župan napravi s tem zopet mir, da je zaukazal dvema občinskima slugama, da iztirata učitelja iz kraja. —a.

Dr. Viljem Moon iznajditelj po njegovem imenu inenovane pisave za slepce, je pred ne davnim časom v 75 letu svoje starosti umrl v Brighton-u. Dr. Moon je bil sam slep. Njegova pisava se rabi sedaj za 276 jezikov in narečij. —a.

Štirideset otrok utonilo. Grozna nesreča se je one dni primerila v Rotterdamu. Na zmrzlem morju ob bregu se je drsalo več sto otrok. Led se je udrl in kakih 200 otrok je zginilo pod letom. Štirideset jih je utonilo, ostale so rešili.

Otrok v plamenu. V Karlovcu na Hrvatskem je dne 9. m. m. igrala se osemletna deklica Olga Dizdarevič z ognjem. Vnela se jej je obleka in se je tako opekla, da je morala umreti.

Društvo Komensky na Dunaji vzdržuje češko večrazrednico, ki je tako napolnjena, da se ni moglo vsprejeti nobenega otroka več, zavrniti se jih je moralo do 200. Ta šola ima veliko klet pripravljeno za telovadnico, v tej se zbirajo v nedeljah popoldne Čehi, največ roditelji šolskih otrok, da z duhovnikom molijo v svojem jeziku. Imeniten Čeh pripoveduje, da ga je do solz ganila pobožnost njegovih revnih rojakov v teh novodobnih katakombah. Zc.

Ogerski ministri mislijo učitelje napreči, da bi jim pisali krstne matice, t. j. zapisnike o novorojenih, ker se bode po novih postavah to delo duhovnikom odvzelo.

Glasovir, prav dobro ohranjen je na prodaj za 100 gld. Več pove Fr. Črnagoj, učitelj v Šmartnem pod Š. G.

Zahvala. Podpisano šolsko vodstvo izreka „Narodni šoli“ za mnogo poslanega šolskega blaga v imenu šolske mladine najtoplejšo zahvalo.

V Št. Lambertu, 10. sušca 1895.

Vinko Bercè.

Zahvala. Slavna „Okrajna posojilnica v Kamniku“ je blagovolila podariti tukajšnji šoli znesek 10 gld. Za ta velikodušni dar se najiskreneje zahvaljuje šolsko vodstvo v Vodicach, dne 11. sušca 1895.

Fr. Trost, šolski voditelj.

Zahvala. Krajni šolski svet in šolsko vodstvo izrekata slavnej posojilnici — v Kamniku najtoplejšo zahvalo za blagodušni dar 10 gld., katere je blagovolila podariti tukajšnji ljudski šoli.

Krajni šolski svet in šolsko vodstvo v Zalogu, dne 26. svečana 1895.

Aleš Krumpetar,
predsednik.

Jakob Slapar,
z. uč.

Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Št. 310

o. š. sv. Na trirazrednici v Velikih Laščah je stalno popolniti mesto nadučitelja in šolskega voditelja s prejemki II. plačilnega razreda in prostim stanovanjem.

Prošnje do dne 19. sušca t. l.

C. kr. okrajni šolski svet v Kočevji, dne 27. svečana 1895.

Listnica upravnništva. Onim p. n. gg., katerim smo list ustavili, še lahko postrežemo z vsemi do sedaj izišlimi številkami, če prično s plačevanjem obljubljenih obrokov, ozir. če se izjavijo, da bodo s **prvim mal. travnom t. l.** pričeli redno obroke pošiljati. Ta obrok, ozir. izjava pa naj se nam dopošlje do 25. sušca t. l., da moremo pravočasno določiti število iztisov „Učit. Tov.“ št. 7. Kdor se pozneje zglašuje, se ne bomo mogli nanj ozirati. — Tudi gg. naročnike, ki so obroke obljubili, pa jih ne držijo, prav lepo prosimo, da prično svoje obljube realizovati, ker s samimi obljubami ne moremo stroškov pokrivati. — Vse naše starejše naročnike, katerim manjka kaka št. „Učit. Tov.“ od l. 1890—1894., uljudno prosimo, da se takoj zglašijo, ker pozneje se ne bode moglo ustreči.

Spominjajte se „učiteljskega konvikta“ pri raznih prilikah in zborovanjih!

«Učiteljski Tovariš» izhaja na 1¼ poli male osmerke 1. in 16. dan vsakega meseca; ako je pa na ta dan nedelja ali praznik, izide dan poprej ali pa dan pozneje. — List stoji za vse leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 50 kr. Udje «Slovenskega učiteljskega društva» plačajo na leto 2 gld. naročnine in 1 gld. udnine.

Spisi naj se blagoizvolijo pošiljati uredništvu v Ljubljani, Šubičeve ulice št. 1; naročnino pa prejema gospod A. Kecelj v Ljubljani na Kongresnem trgu št. 2.

Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko.

Izdavatelj in lastnik: Slovensko učiteljsko društvo v Ljubljani.

Tisek R. Miličeve tiskarne v Ljubljani.